

Szpilczyński, Stanisław

Średniowieczna kultura na Śląsku (Sesja naukowa w Brzegu, 18-20 października 1974 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/1, 162-163

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ŚREDNIOWIECZNA KULTURA NA ŚLĄSKU
(SESJA NAUKOWA W BRZEGU, 18—20 PAŹDZIERNIKA 1974 R.)

Staraniem Towarzystwa Miłośników Ziemi Brzeskiej, Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, Urzędu Powiatowego, Wydziałów Kultury oraz Oświaty i Wychowania w Brzegu odbyła się w tamtejszym Domu Kultury w dniach 18—20 października 1974 r. sesja naukowa, poświęcona średniowiecznej kulturze na Śląsku. Tematyka wygłoszonych na niej referatów przedstawiała się następująco: *Sredniowieczna nauka historyczna na Śląsku* (prof. R. Heck), *Sredniowieczne szkolnictwo na Śląsku* (doc. F. Marek), *Sredniowieczna rzeźba na Śląsku* (dr A. Ziomecka), *Sredniowieczne malarstwo miniaturowe na Śląsku* (doc. A. Karłowska-Kamzowa), *Początki nauk medycznych na Śląsku* (doc. S. Spilczyński), *Drukarnstwo Brzegu w piastowskim okresie* (prof. B. Kocowski), *Rola kulturalna średniowiecznych kancelarii śląskich* (dr B. Turoń), *Sredniowieczne bibliotekarstwo śląskie* (dr S. Solicki), *Związki naukowe i kulturalne Śląska z Krakowem w średniowieczu* (mgr W. Gładkiewicz), *Ekspansja kulturalna Śląska w wiekach średnich* (doc. H. Kowalewicz). Dodatkowo mgr W. Habrych przedstawiła komunikat *Historia Śląska w świadomości dzieci (we Wrocławiu i w Brzegu)*, prezentując w okolicznościowej wystawie najlepsze prace rysunkowe. Uczestnicy sesji obejrzeli także niedawno odkryte malowidła ścienne z XV w. w trzech kościołach w powiecie brzeskim oraz zabytkową architekturę w Nysie, Paczkowie i Otmuchowie.

Zarówno w wygłaszanych referatach, jak i w dyskusji wielokrotnie podkreślano, iż Śląsk, choć nie posiadał w średniowieczu wyższej uczelni, to jednak pod względem poziomu naukowego, kulturalnego i artystycznego nie ustępował regionom z nim sąsiadującym, a nawet przejawiał pewną ekspansję. Zawdzięczał to dworom biskupiemu i książęcemu, które w latach trzydziestych XIII w. zaczęły skupiać ludzi wykształconych w najlepszych szkołach za granicą oraz indywidualnościom, pojawiającym się nie tylko we Wrocławiu, lecz i w innych miastach (Legnica, Brzeg, Dzierżoniów, Otmuchów, Nysa, Henryków, Krzeszów, Żagań, Opole, Głogówek i in.). Z drugiej strony poważną rolę w rozwoju życia intelektualnego odegrały klasztory, najpierw augustianów, benedyktynów, dominikanów, później dalszych, które się tam osiedlały i których liczba pod koniec średniowiecza urosła do kilkudziesięciu. Wzrastające zainteresowanie nauką przejawiało się na Śląsku m.in. w otwieraniu nowych szkół (parafialnych, wiejskich, miejskich, kolegiackich, klasztornych, gimnazjalnych i katedralnych), których pod koniec średniowiecza było około 200, tj. prawie jedna trzecia wszystkich, jakie istniały na terenie Polski. Poważną rolę w rozbudzaniu zainteresowań naukowych na Śląsku odegrało wcześniej rozwinięte tam kolekcjonerstwo książek. W końcu średniowiecza istniało na terenie Śląska ponad sto różnego rodzaju księgozbiorów. W powiększaniu ich dużą rolę odegrały przyklasztorne skryptoria, np. istniejące przy klasztorze augustianów w Żaganiu, z którego w Bibliotece Uniwersytetu we Wrocławiu zachowało się około 500 rękopisów. Zachowało się także sporo katalogów dawnych bibliotek, które pozwalają zrekonstruować zasoby średniowiecznych księgozbiorów, posiadających dzieła z zakresu prawa, teologii, filozofii, historii, nauk przyrodniczych, medycyny i innych dziedzin.

W zakresie rozwoju myśli lekarskiej na Śląsku szczególnie ważnym okazało się przejście od praktyk obrzędowych dawnych Słowian do metod obowiązujących w świecie chrześcijańskim, następnie pojawienie się w pierwszej połowie XIII w. pierwszych magistrów-lekarzy po studiach w Szkole Salernitańskiej (*Civitas Hippocratica*) i pierwszych oryginalnych traktatów medycznych pod koniec XIII stulecia.

Sesja w Brzegu wydobyła na światło dzienne wiele szczegółów, świadczących o wyróżniającej się w średniowieczu kulturze Śląska, kulturze promieniującej do sąsiadujących z nim regionów. Wygłoszone referaty, jak i głosy w dyskusji, mają się ukazać — według zapowiedzi organizatorów sesji — w specjalnym wydawnictwie Towarzystwa Miłośników Ziemi Brzeskiej.

Stanisław Szpilczyński

SETNE ZEBRANIE ODDZIAŁU WARSZAWSKIEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORII MEDYCyny

Dnia 25 października 1974 r. odbyło się w Warszawie w Klubie Lekarza setne zebranie Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny. Przewodził je przewodniczący Oddziału, dr Wiesław Stembrowicz. W programie zebrania znalazły się następujące referaty: dr Anieli Szwejczerowej — *Marceli Nencki w Petersburgu w latach 1891—1901*, dr Heleny Ostromięckiej — *Benedykt Dybowski i jego działalność lekarska na Syberii*, dra Jerzego Rózewicza — *Polsko-radzieckie kontakty w naukach medycznych w XX-leciu międzywojennym* oraz dra Andrzeja Skrobaczkę *Sprawozdanie z XXIV Międzynarodowego Kongresu Historii Medycyny*, który odbył się w Budapeszcie w dniach 25—31 sierpnia 1974 r. Referaty wywołały duże zainteresowanie i pomimo ograniczonego czasu wywiązała się dyskusja.

Z okazji jubileuszowego zebrania przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny, doc. dr hab. n. med. Marcin Łyskanowski, podziękował dr Stembrowiczowi w imieniu Zarządu za wkład pracy w prowadzenie zebrań Oddziału Warszawskiego, wręczając mu brązowy medal wybity ku czci Tytusa Chałubińskiego i kwiaty.

Teresa Ostrowska

POKAZ ZABYTKOWYCH APARATÓW FOTOGRAFICZNYCH

W dniu 23 września 1974 r. odbyło się w Muzeum Techniki otwarcie ekspozycji *Dawny aparat fotograficzny*, stanowiącej pokaz fragmentu kolekcji własnej z tej dziedziny.

Wystawione aparaty zostały podzielone na cztery grupy według cech charakterystycznych konstrukcji:

- 1) aparaty składane, miechowe, na płyty szklane;
- 2) aparaty skrzynkowe typu „box”, na błony zwojowe;
- 3) aparaty składane, miechowe, na błony zwojowe;
- 4) aparaty składane, miniaturowe, na błony zwojowe.

Ponadto włączono do ekspozycji zestaw obiektywów wymiennych.

Łącznie pokaz objął 49 obiektów, pochodzących z okresu od ostatnich dziesięcioleci XIX w. do 1939 r.

Wśród prezentowanych aparatów kilka posiada wyróżniającą je wartość historyczną, jak np. aparat atelierowy z końca XIX w. firmy Emil Busch czy aparat stereoskopowy „Verascope” z początku XX w. produkcji francuskiej. Do tej samej grupy, z uwagi na rodzime pochodzenie, zaliczyć należy dwa aparaty polskie: „Filma” i „Korona”, produkowane w bardzo małych ilościach w latach trzydziestych, pierwszy w Wielkopolsce, drugi w Warszawie. Warto zwrócić uwagę, że konstrukcja aparatu „Korona” nie odbiegała jakością od aparatów tej samej klasy, wytwarzanych przez renomowane firmy europejskie.